

NILS SCHWARTZ

STRINDBERG är sannolikt världslitteraturens störste rättshaverist. Genom nästan hela sitt författarskap driver han process mot Kvinnan i allmänhet och sina egna kvinnor i synnerhet.

Det har naturligtvis verkat allmer besvärande ju mera emanciperad tiden har blivit. Hur spela Strindberg utan att samtidigt göra sig till tolk för hans reaktionära kvinnoosyn? Stryka de värsta utfallen? Lägga in övertydliga brasklappar i regin?

Strindberg i Stockholm

Fast om varje teaterensemble med självaktning anser sig böra förneka mästaren tre gånger innan ridån faller, kan man förstås undra varför man över huvud taget ska spela honom. Under senare år verkar därför tendensen dessbättre gå i motsatt riktning.

Hellre spela med Strindberg än mot honom, och sedan får man hoppas att publiken är upplyst nog att inte missförstå ensembles egen kvinnoosyn.

FOTO: NADIA IZZAT

På Strindbergs villkor

Ett lysande exempel på hur det kan gå om man tar Strindberg på orden är Frank Castorfs uppsättning av *Svarta fanor* på Stockholms stadsteater i fjol. Här spelar alla kvinnorollerna ut den hysteriska galenskap som Strindberg i polemiskt raseri belastar dem med, och resultatet blir inte bara briljant teater utan också att ingen annan än Strindberg själv får äta upp sin egen skit.

DE BÅDA FÖRSTA uppsättningarna jag ser under årets Strindbergfestival utmärks också av att de spelar med Strindberg, inte i varje ögonblick försöker motsäga honom. Resultatet blir i bästa fall just så tveydigt som det bör vara om ett författarskap ska kunna behålla sin levande aktualitet.

Jag har till exempel alltid uppfattat enaktskomedin *Leka med elden* som ett rätt färgigt stycke, alltför skenheligt präglad av Strindbergs ädelhetsnoja i samband med den samtidigt pågående skilsmässan från Siri von Essen.

I de uppsättningar jag har sett har man som regel gjort kvinnorollen alltför beskedligt oskuldsfull för att inte i onödan ösa vatten på Strindbergs kvarn. Men i stället har man släckt den lilla eld som finns.

Så inte i Dagmar-teaterns uppsättning (regi Anders Johannison) på

Mikael Reuterberg, Leif Olberius och Marika Bergström i *Dödens ö*.

Strindbergs egen Intima teatern, nu om döpt till Strindbergsteatern. Här lockar och förleder Karin Bjurströms Kerstin både maken och vännen med sin utmanande kättja, ständigt beredd att grensla första bästa mansknä, stol eller leksaksbil. Mats Rudals make och Martin Forsströms vän är båda bara alltför lättleda objekt för hennes nyckfulla lustar.

KERSTIN ÄR EVA och ormen i samma gestalt. Och naturligtvis blir det hon som i rättvisans namn drar det kortaste strået, medan vännen flyr det långa strå han erbjuder och mannen falliskt reser det som bildlig piska.

Dagmar-teatern tar också upp en gammal Strindbergsidé när de i samma föreställning spelar enaktaren *Bandet* från samma år (1892) som följdriktig epilog till *Leka med elden*.

Här hämtar Strindberg bokstavlig inspiration ur sin egen skilsmässoprocess och driver den på nytt inför teaterpubliken som ställföreträdande rättgångshyenor, givetvis med alla de moraliska fördelarna på mannens sida.

Man ser nu att scenografen Johan Stenes blåa fyrkant mitt i lokalen egentligen är en boxningsring, i vilken makarna Sprenkel ut kämpar sin vårdnadskonflikt med advokater och präster som sekonder och en häradsövning som ringdomare. Men eftersom Karin Bjurström inför rätten tonar ner sitt sexuella utspel blir denna "andra akt" blekare trots det skarpare bettet i de Strindbergska replikerna.

OCKSÅ TEATER SATORI föredrar att ta Strindberg på allvar i stället för att lättköpt parodiera honom i sin uppsättning av fragmentet *Dödens ö*, tidigare aldrig uppfört på scen. Texten skrevs ursprung-

FOTO: ESTER SORRI

Mats Rudal, Karin Bjurström och Martin Forsström i *Leka med elden*.

ligen som ramhandling till kammarspelet *Pelikanen*, men Strindberg ratade den eftersom han fann den alltför ljus.

Dödens ö är ett slags drömspel, fastän här utspelade sig strax efter döden, då huvudrollens lärare ser på sitt liv i en rannsokande kortrevy. Leif Olberius som förutom att spela läraren också svarar för bearbetningen har lagt in avsnitt från både *Pelikanen* och *Spöksonaten*, dock mest, verkar det, för att dryga ut en annars väl kort föreställning.

Fastän den dödes djupaste lidande i den lite abstrakta offerretoriken tycks ha varit att hustrun serverade honom alltför löskokta ägg, lyckas skådespelartrion – förutom Olberius, Marika Bergström och Mikael Reuterberg – förlåna föreställningen en stillren skönhet som skulle rört den äldrade Strindberg till tårar.

Till det bidrar också regissören Mikael Lidéns enkelt funktionella scenografi där vridskivor förvandlar natt till dag på den sand som föreställer världen och där allt skrivet förr eller senare kommer att suddas ut.

DAGMARTEATERN
LEKA MED ELDEN/BANDET
Strindbergsteatern, Stockholm

TEATER SATORI
DÖDENS Ö
Teater Pero, Stockholm